

VRHNIŠKI ŽIVINOZDRAVNIK DR. IVO OGORELEC

Dr. Ivo Ogorelec je bil štajerski rojak in se je skupaj z družino priselil na Vrhniko takoj po vojni proti koncu leta 1945. Pri nas je delal vse do upokojitve leta 1966. V tem razmeroma kratkem obdobju si je med živinorejci pridobil nesporen ugled odličnega živinozdravnika, med kolegi tudi širše v Sloveniji pa sloves prijaznega in zanesljivega človeka s temeljitim poznavanjem stroke. Skušali bomo opisati njegovo življenjsko in strokovno pot. Pri tem se bomo oprli na nekatere pisane vire pa tudi na pričevanja ljudi, ki so mu bili blizu in so ga dobro poznali. Med temi naj posebej omenimo njegovega sina Smiljana Ogorelca in prof. dr. Janeza Verbiča, ki se jima za njun prispevek k pričujočemu pisanju na tem mestu lepo zahvaljujemo. Nekaj malega bomo seveda dodali tudi iz svojega.

Ivo Ogorelec se je rodil 2. novembra 1903 v Cirkulanah v Halozah, sredi lapornatega sončnega gričevja, ki je kot nalašč za vinograde, manj za poljedelstvo. Po končani osnovni šoli je hodil v gimnazijo v Mariboru in na Ptuj. Leta 1922 se je vpisal na Visoko veterinarsko šolo v Zagrebu, kjer je diplomiral spomladi 1927. Še isto leto je doktoriral na isti šoli, ki se je leta 1924 preimenovala v Veterinarsko fakulteto in prešla v sestav

zagrebške univerze. Dr. Ogorelec je vojaški rok odslužil takoj po diplomi v Zagrebu, Ljubljani in v Karlovcu. Ker je bil vojaški stipendist, je nato kot aktivni veterinarski poročnik nastopil službo v Beogradu.¹

V mlajših letih sta torej življenje Iva Ogorelca v veliki meri krojili dve pomembni ustanovi, in sicer Veterinarska fakulteta v Zagrebu in pa vojska Kraljevine SHS, kasneje Kraljevine Jugoslavije. Prva mu je dala temeljno strokovno izobrazbo in mu omogočila tudi podiplomski študij, vojska pa ga je vzdrževala med študijem, mu potem zagotovila kruh in dala možnost za napredovanje. Dr. Ivo Ogorelec je te možnosti in priložnosti temeljito izkoristil. Šolanje je dokončal z doktoratom znanosti, kar je tudi danes še vedno domena najboljših študentov, v vojski pa je dosegel najvišji položaj med vsemi slovenskimi vojaškimi veterinarji. Zadnja leta pred vojno je bil namreč vodja remontnega odseka veterinarskega oddelka Ministrstva za vojsko in mornarico v Beogradu². Zdi se primerno, da kratko opišemo tako zagrebško fakulteto kakor tudi razmere v vojaški veterinarski službi v stari Jugoslaviji in tako pripravimo naši zgodbi ustrezno izhodišče in okvir.

Stara zgradba Veterinarske fakultete v Zagrebu na Savski cesti.

Boj za ustanovitev visoke živinozdravniške šole je bil na Hrvaškem zelo dolg in težaven – od leta 1806, ko je zbor dalmatinskih izobražencev zahteval od Napoleona, da postavi takšno šolo v Zadru, pa do 31. avgusta 1919, ko je regent Aleksander podpisal uredbo o ustanovitvi Visoke veterinarske šole v Zagrebu. In ko bi Avstro-Ogrska preživel prvo svetovno vojno, kakor piše profesor Rapić, bogve kdaj bi Hrvatje dobili svojo šolo, čeravno je bila Hrvatska tedaj poglavitna preskrbovalka dvojne monarhije z živino in z živili živalskega porekla.

Visoko veterinarsko šolo so na Hrvaškem torej dobili, nadaljevala pa so se prizadevanja za vstop šole v sestav zagrebskega vseučilišča in s tem za boljši položaj pri državnih jaslilih. Tako se je zadeva vlekla še tri leta do 7. decembra 1924, ko je bila šola s kraljevim ukazom vključena v Univerzo v Zagrebu kot Veterinarska fakulteta. Pri tem je s svojim

vplivom veliko pomagal slovenski veterinar in narodni poslanec Janko Rajar³. Veterinarska fakulteta v Zagrebu je kot prva in osrednja strokovna, znanstvena in pedagoška ustanova veliko prispevala k preurejanju, posodabljanju in ponekod tudi k postavljanju veterinarske službe v celotni stari pa tudi v novi Jugoslaviji. V veliki meri je prevzela poslanstvo znamenite dunajske šole, saj jo je postopoma dohajala v kakovosti, po drugi strani pa je sprejela večino tistih študentov, ki bi šli sicer na Dunaj. Tamkajšnja šola je namreč po vojni jugoslovanske študente odklanjala⁴.

Naj zapišemo še to, da je bila pred vojno naša služba zlasti v jugovzhodnih predelih bodoče Jugoslavije na zelo nizki ravni, vendar pa so bile med posameznimi območji glede tega tudi precejšnje razlike. Boljši je bil položaj v slovenskih deželah. Vsaj za Kranjsko lahko trdimo, da je bila v drugi polovici 19. stoletja tukajšnja živinozdravniška služba primerljiva s tistimi v razvitejših habsburških pokrajinah. Pri tem mislimo predvsem na podkovsko in živinozdravniško šolo, na urejeno zatiranje živinskih kužnih bolezni in na odmevno znanstveno raziskovalno delo, za kar gre zasluga v prvi vrsti odličnemu zdravniku in živinozdravniku, organizatorju ter strokovnemu piscu in ne nazadnje znanstveniku dr. Janezu Bleiweisu⁵.

Ob razpadu avstro-ogrske monarhije in nastanku Kraljevine SHS smo sicer dobili svojo univerzo v Ljubljani, a je obsegala le nekaj fakultet. Slovenci, ki so do takrat študirali veterinarsko medicino večinoma na Dunaju, so se preusmerili na novoustanovljeno fakulteto v Zagrebu. Ta je bila poslej dolga leta vodilna visoka šola za izobraževanje slovenskih veterinarjev in je to ostala tudi potem, ko so leta 1936 ustanovili drugo fakulteto v Beogradu in leta 1951 tretjo v Sarajevu. Prvi Slovenec je diplomiral v Zagrebu leta 1923, večja skupina osmih do konca

leta 1925, Ivo Ogorelec pa je bil petnajsti po vrsti. Naši podatki veljajo do leta 1995 in do tedaj je v Zagrebu končalo šolanje 380 Slovencev, kamor štejemo tudi diplomante drugih narodnosti, rojene v Sloveniji. Največ od teh, to je 241, jih je doštudiralo v razdobju med letoma 1946 in 1961. Leta 1956 je namreč začela z delom Veterinarska fakulteta v Ljubljani⁶.

Od samega začetka je mlada ustanova v Ljubljani uživala vso podporo Veterinarske fakultete v Zagrebu tako v besedah kot v dejanjih. Večina naših prvih učiteljev ozko strokovnih predmetov se je izšolala tam in večina jih je vsa leta obdržala trdno povezavo s svojo matično fakulteto. Naši spomini segajo v precej oddaljeno leto 1959 in lahko zapišemo, da so bili to z redkimi izjemami zagotovo zelo dobri strokovnjaki, profesorji in znanstveniki, ki so pravzaprav utemeljili sodobno veterinarsko medicino v Sloveniji. Spominjamo se odličnih gostujočih profesorjev iz Zagreba, ki so radi priskočili na pomoč s predavanji pa tudi z nasveti, s strokovnimi mnenji in ocenami. Dobri odnosi in stalni stiki trajajo še danes, čeravno se je morda razmerje sil, če lahko tako rečemo, na določenih področjih zlasti po osamosvojitvi vendarle nekoliko spremenilo.

Če preidemo sedaj na opis živinozdravniške službe v vojski stare Jugoslavije, naj najprej omenimo, da so se evropske armade po prvi svetovni vojni hitro motorizirale, jugoslovanska pa je ostala pri konjih, deloma zaradi starokopitnosti, deloma pa upravičeno zaradi slabih ali celo nikakršnih cest in zaradi pomanjkanja denarja. Motorna vozila so začeli v večjem številu kupovati šele zadnja leta pred izbruhom druge svetovne vojne.

Veterinarska medicina je bila zato v vojski nujno potrebna, pomembna stroka, ki pa je bila kljub temu slabo ovrednotena. Vojska je imela tisti čas na desettisoče konj raznih

pasem, ki so jih uporabljali v različne namene: za jahanje, tovorjenje in za vprego. Vsako leto so opravili tako imenovani remont, se pravi zamenjavo starih, odsluženih in bolnih živali z novo nakupljenimi mladimi v določenem razmerju. Obenem pa je bilo pod vojaškim nadzorom do petdeset odstotkov vseh konj pri zasebnih rejcih. Vojska je premogla tudi mule, mezge, pse in golobe pismonoše. Vse te živali so potrebovale stalno zdravstveno varstvo, kar je pomenilo zelo dosti dela za veterinarsko službo, ki je poleg tega skrbela tudi za neoporečnost živil živalskega porekla, predvsem mesa.

Med vojaško veterinarsko osebje so tedaj šteli veterinarski oficirji, veterinarski pomočniki kot vojaški uslužbenci, veterinarski bolničarji pa tudi podkovski mojstri in pomočniki. Oficirji so bili lahko le diplomirani veterinarji, ki pa jih je bilo stalno premalo. Vzrokov za takšno stanje je bilo več. Veterinarski oficirji so imeli sicer posebne ugodnosti, na primer kurjavo, slugo, tako imenovanega posilnega, in popolno oskrbo za dva konja v zasebni lasti. Vendar pa njihove plače niso bile visoke. Zaradi razmeroma dolgotrajnega študija so vstopali v aktivno službo precej starejši kot oficirji v drugih vrstah vojske in so zato tudi kasneje napredovali v višje čine. Napredovanje se je nepreklicno končalo pri stopnji polkovnika, medtem ko so se živinozdravniki v drugih evropskih armadah lahko povzpeli tudi do generalskih činov. Zraven tega je bila civilna veterinarska služba zelo privlačna, prostih delovnih mest je bilo namreč dosti, osebna svoboda in dohodki pa so bili mnogo večji. Prav lahko torej razumemo, da je bilo zanimanje za vojaško veterinarsko službo majhno in kljub stalnemu spodbujanju ministrstva za vojsko odziv ni bil zadovoljiv.

Leta 1922 ali 1923 so začeli študente veterinarske medicine štipendirati. Štipendisti so dobivali po 1.000 dinarjev na mesec, kar

je bila v tistih časih precejšnja vsota. Poleg tega so jim izplačevali še po 1.000 dinarjev letno posebej za obleko, šolnino, knjige in za druge stroške. Precejšnje pa so bile tudi obveznosti štipendistov. Če študent ni opravil študijskih nalog v predpisanem roku, je izgubil pravico do štipendije. Odslužiti je moral tudi navadni vojaški rok, se pravi osemnajst mesecev, namesto devetmesečnega, ki je bil predpisan za obveznike z dokončano fakulteto. Vojaske veterinarski štipendisti so prav tako kot študentje brez štipendij po končanem študiju vstopali v redno službo s činom poročnika, kar smo že omenili, vendar so bili dolžni odslužiti v vojski dvojno dobo študija. To je pomenilo približno devet let, če je študent dobival štipendijo ves čas študija.

Tudi ta ukrep ni pomagal, da bi v vojsko pritegnili več diplomiranih veterinarjev in ta mesta po vojaškem razporedu niso bila nikoli povsem zasedena. Tako so začeli ponovno šolati veterinarske pomočnike in s tem nadaljevati uveljavljeno navado stare avstrijske pa tudi bivše srbske vojske. Vojaske šole za veterinarske pomočnike so odprle v Beogradu leta 1923 in bila je nekako na ravni srednje strokovne šole. Diplomanti so sicer imeli nekaj več splošne in teoretične strokovne izobrazbe, manjkalo pa jim je znanje onihologije, to je vede o boleznih in zdravljenju kopit, če jih primerjamo z že omenjenimi avstrijskimi kuršmidi, po katerih naj bi se ti tudi zgledovali. Da se izognemo nesporazumom in zamenjavam, naj še pristavimo, da so bili v jugoslovanski vojski podkovski mojstri in pomočniki posebna skupina rednih uslužbencev, da so imeli stopnjo podoficirjev in zelo solidno znanje.

Veterinarski oficirji so bili glede na službeno mesta razporejeni nekako takole: Veterinarskemu oddelku Ministrstva za vojsko in mornarico je vedno načeloval polkovnik. Oficirji s tem činom so bili tudi vodje odse-

kov tega oddelka in veterinarski referenti pri večjih strateških operativnih enotah. Podobno so bili razporejeni tudi podpolkovniki. Majorji so bili upravniki bolnišnic v omenjenih večjih enotah pa tudi referenti pri teh enotah. Kapitani obeh razredov so vodili divizijske bolnišnice ali pa so bili referenti pri poveljstvih divizij. Veterinarski poročniki so zasedali mesta pri pehotnih, konjeniških in topničarskih polkih. V manjših enotah so pogosto nadomeščali oficirje veterinarji, ki so služili vojaški rok in so opravili trimesečni vojaški tečaj².

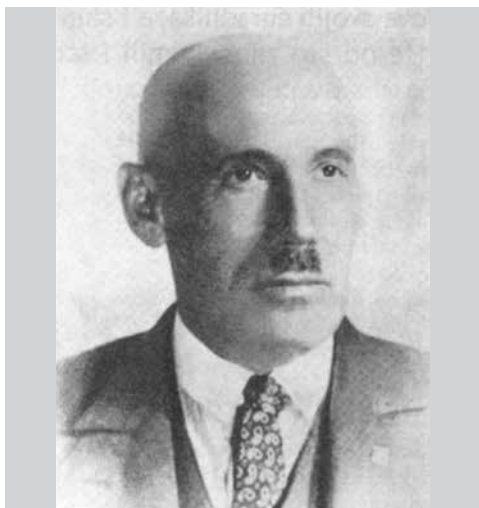
Mladi Ivo Ogorelec je bil deležen temeljite vzgoje, za katero je poskrbela njegova mati, nekdanja guvernantka. Ta se je namreč po smrti prave matere, hčere grajskega oskrbnika, zavzela za devet otrok iz prvega zakona nadučitelja Antona Ogorelca. Vsi so poleg obvezne nemščine obvladali tudi francoščino. Pod budnim očesom svojega očeta je Ivo maturiral že pri sedemnajstih, čeprav se je komaj šestnajst let star pridružil borcem generala Maistra kot telefonist.

Tudi na fakulteti v Zagrebu je moral biti zelo priden, da je sproti izpolnjeval študijske pogoje za štipendiranje. Štiri leta in pol, ki jih je potreboval do diplome, je zagotovo kratka doba, da obvladaš tako obsežno področje, kot je veterinarska medicina. Zraven rednega študija je ves čas opravljal dosti zahtevno delo demonstratorja, se pravi pomočnika na vajah pri predmetu histologija z embriologijo, ki ga je vodil prof. dr. Fran I. Zavrnik, po rodu Štajerec iz Slovenskih goric. Ta je bil očitno naklonjen za raziskovanje vnetemu mladeniču, zato je prevzel tudi mentorstvo pri njegovem doktorskem študiju.

Kljub številnim dolžnostim pa je nadobudni študent vedno našel čas za družabno življenje. Kot napreden narodnjak je telovadil pri Sokolu, bil je tudi zelo delaven predsednik akademskega društva Triglav. Cenil je vese-

lo študentovsko družino in je s kolegi hodil iz Zagreba na Bizeljsko prepevat podoknice svoji izvoljenki. Oče gospodične Celestine temu menda ni preveč nasprotoval, vendar je mlademu vasovalcu jasno in odločno rekel: "Takole bo, ti meni diplomu, jaz tebi hčerko", in tako je tudi bilo.

Ivo Ogorelec je kmalu po diplomi leta 1927 začel s služenjem vojaškega roka in v decembru istega leta kot vojak zagovarjal doktorsko disertacijo, o čemer smo že kratko poročali. Kopijo njegove doktorske naloge so nam prijazno poslali iz knjižnice Veterinarske fakultete v Zagrebu, zato lahko temu delu namenimo nekaj prostora, vendar pa najprej kratek zapis o mentorju.

Prof. dr. Fran I. Zavrnik.

Prof. dr. Fran I. Zavrnik (1888–1963), doma iz Zgornje Voličine, je bil študent Visoke veterinarske šole na Dunaju in je diplomiral leta 1913 in promoviral leta 1914. Januarja 1921 so ga imenovali za rednega profesorja za histologijo in embriologijo in že jeseni tudi za rektorja Visoke veterinarske šole v Zagrebu. Naloge dekana Veterinarske fakultete v Zagrebu je opravljal v letih od 1931

do 1934. Bil je mednarodno priznan znanstvenik z odmevnimi objavami doma in v tujini. Profesorja Zavrnik smo poznali kot odličnega predavatelja in starosto učiteljskega zbora na novoustanovljeni Veterinarski fakulteti v Ljubljani. Do študentov je bil zahteven in po vojaško natančen. Spominjam se, da sem prišel k njemu na izpit kar dobro pripravljen. Še preden pa mi je uspelo spregovoriti eno samo besedo, je bilo izpita že konec. Ni mi sicer vpisal negativne ocene, ampak me je odložil za en mesec, ker se nisem pravilno usedel k mikroskopu; motil ga je zlasti položaj rok in moje, zaradi nepazljivosti zaprto desno oko. Lahko si mislimo, da je bil profesor prav tako strog dobrih trideset let poprej, ko je pri njem študiral in delal Ivo Ogorelec.

Naslov doktorske naloge dr. Iva Ogorelca se glasi Priloži pitanju broja trombocita kot naših domačih živalinja,* se pravi Prispevek k vprašanju števila trombocitov pri naših domačih živalih. V uvodu v svoje delo je avtor poudaril, da je vprašanje trombocitov ali krvnih ploščic v krvi domačih živali slabo raziskano, da se izsledki raznih raziskovalcev med seboj ne skladajo in da gre našeto pripisati naravi samih celic, ki jih je težko ohraniti in obdelati v laboratoriju, pa tudi nekaterim postopkom pri raziskavah, ki se glede na rezultate precej razlikujejo. Na pobudo profesorja Zavrnik se je kandidat odločil na živalskih celicah preskusiti novo metodo, do tedaj poznano in uspešno zgolj pri študiju človeške krvi. Lotil se je dela in kot prvi v naši stroki, kakor je zapisal v sklepih svoje doktorske disertacije, ugotovil kar nekaj lastnosti oziroma posebnosti živalskih trombocitov, ki jih lahko označimo kot novum, kar je pravzaprav namen vsakega doktorata znanosti. Pojasnimo naj zgolj še to, da so trombociti tiste celice, ki so ključne

*Doktorska disertacija z izvirnim naslovom je izšla v tisku leta 1929 pri Biologicke spisy Brno, Vysoke školy zverolekarske, Brno.

Doktorska diploma Iva Ogorelca.

pri strjevanju krvi, sicer pa se v tem kratkem pregledu disertacije ne bomo spuščali v podrobne razlage in ocene.

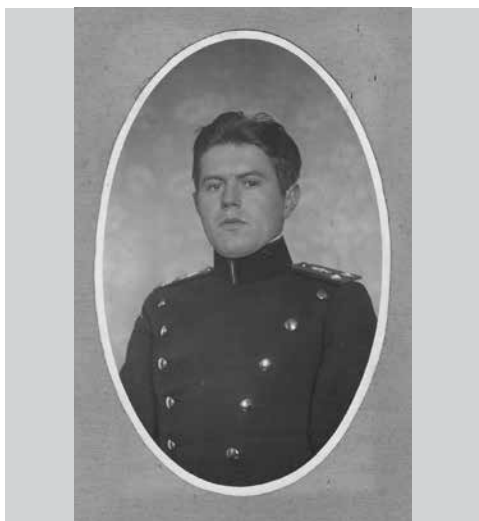
Lahko pa seveda poskusimo presoditi delo drugače, bolj na splošno. Obseg doktorske razprave res ni velik, je pa besedilo zelo strnjeno, zgoščeno, brez leporečne navlake in nepotrebnega ponavljanja. Kot posebnost moramo tudi omeniti, da je dr. Ivo Ogorelec zajel v raziskavo kar 180 živali različnih vrst, od konj in prašičev do mačk in kokoši. To je velika številka, zlasti če vemo, da je pri vsaki živali v poskusu upošteval po 7 podatkov, rezultatov in izračunov. Iz besedila se takoj vidi, da je doktorand odlično obvladal laboratorijsko tehniko, na primer postopke pri obdelavi krvnih celic in pri pripravi mikroskopskih preparatov, se pravi metode, pri katerih nekaj velja natančnost. Za takšno delo ni dovolj zgolj znanje, pač pa potrebuješ tudi dosti vaje in nekaj prirojene

spretnosti. Kandidat je bil torej za svojo nalogo dobro pripravljen, tudi zato jo je lahko opravil dobro in hitro. Glede na že omenjen obseg dela in glede na to, da je tisti čas vendarle služil tudi vojaški rok, bi nemara lahko domnevali, da so bili nekateri rezultati njegove raziskave že nared, še preden mu je uradno začel teči podiplomski študij. Saj je imel kot dolgoletni pomočnik profesorja Zavrznika najbrž že prej neomejen dostop v laboratorije in do potrebne literature⁷.

Ob koncu razpravljanja o tem predmetu bomo zapisali nekaj misli zaslužnega profesorja dr. Srdana Bavdka, ki je bil neposredni naslednik profesorja Zavrznika na Inštitutu za anatomijo, histologijo in embriologijo ljubljanske veterinarske fakultete:

»Profesor Zavrnik je na veterinarski fakulteti v Zagrebu postavil temelj za raziskovalno delo na področju hematologije, iz katerega je nastala pomembna podiplomska šola. Na intenzivnost raziskovanja kaže preko 20 uspešno zaključenih doktorskih disertacij. Pravzaprav je bil Ivo Ogorelec njegov drugi doktorand in prvi, ki se je lotil raziskovanja krvnih celic, med drugim še posebej trombocitov. Vpeljal je sodobno raziskovalno metodiko, ki so jo izpopolnili naslednji raziskovalci pod Zavrnikovim mentorstvom, predvsem France Veble in Maks Rojko. Rezultati njihovega raziskovanja so našli svoje mesto v tedanji mednarodni literaturi. Iz povedanega lahko povzamemo, da je bil Ogorelec med začetniki našega modernega raziskovanja na področju veterinarske hematologije. Cela vrsta Zavrnikovih doktorandov je napravila sijajno znanstveno kariero, npr. prof. dr. Vaso Butozan, ki je postal prvi predsednik Akademije znanosti in umetnosti Bosne in Hercegovine, in prof. dr. Teodor Varičak, ki je nadaljeval Zavrnikovo delo na zagrebški fakulteti in je kasneje postal rektor Vseučilišča v Zagrebu in tajnik Razreda za naravoslovne znanosti pri Jugoslovanski akademiji znano-

sti in umetnosti. Kar zadeva Slovence, ki so opravili doktorat veterinarskih znanosti pri profesorju Zavrniku, pa lahko zapišemo, da so se uveljavili kot izjemni živinozdravniki v praksi. Poleg I. Ogorelca velja omeniti vsaj še F. Vebleta, F. Moserja, S. Malenška in J. Šerba.« Profesorju Bavdku se za njegove pripombe lepo zahvaljujemo.

Veterinarski poročnik dr. Ivo Ogorelec.

Prvo službo je veterinarski poročnik dr. Ivo Ogorelec nastopil v Donavski živinski bolnišnici v Beogradu, potem ko je odslužil vojaški rok. Že po treh mesecih so ga premestili in 16. avgusta 1928 je postal veterinar I. konjeniškega polka kraljeve garde, prav tako v Beogradu. V novembru istega leta se je tudi poročil s Celestino Frece, svojo izbranko z Bizeljskega. V Beogradu sta mlada zakonca ostala eno leto. Še prej, se pravi zadnje dni vojaškega roka v Zagrebu, pa je dr. Ogorelec doživel hudo nezgodo. Delal je namreč embriotomijo pri kobili, kar pomeni, da je razrezal že dlje časa mrtvi plod v maternici in ga po kosih izvlekel iz kobile. Pri tem se je urezal v desno roko, se okužil in okužba se je razvila v hud prisad. Zdravniki v bolnišnici so odločili, da je treba roko odrezati.

Dr. Ogorelec tega ni dovolil in je s tem tvegale nevaren zaplet, celo smrt, kajti iz bolnišnice so ga enostavno odpustili. Doma je mladi živinozdravnik razkužil svoje lastno kirurško orodje in sam drugega za drugim prerezal sedem ognjokov, si tako rešil roko in najbrž tudi življenje. Prizadeta roka pa mu je kasneje ves čas povzročala težave.

Po Beogradu je sledila običajna pot aktivnega častnika iz mesta v mesto. Najprej je odšel za slabi dve leti v Smederevsko Palanko, kjer je spet opravljal delo polkovnega veterinarja. Tu se mu je leta 1930 rodila hčerka Milena. Za eno leto je odšel v Niš, od tam so ga premestili v Varaždin. Mlada družina, ki se je medtem leta 1932 povečala za sina Smiljana, se je ustalila kar za pet let. V Varaždinu je tudi napredoval v čin veterinarskega kapetana. Maja meseca 1937 je odšel v Čuprijo in poleg vsakdanjega dela živinozdravnika predaval hipologijo ali nauk o konjih v topničarski podoficirski šoli.

Veterinarski major dr. Ivo Ogorelec z družino v Beogradu leta 1940.

Za dobro leto se je nato preselil celo v Ljubljano in prevzel službo v štabu Dravske divizije. Od leta 1939 pa do začetka vojne je v Beogradu zasedal visok položaj v Ministrstvu za vojsko in mornarico, o čemer smo že pisali, in obenem predaval hipologijo na Vojaški veterinarski šoli⁸.

Nemci so ga po napadu na Jugoslavijo zajeli v bližini Sarajeva in ga poslali v taborišče v Nemčijo. Od tam so ga prav kmalu odpustili in kot ujetnik na dopustu se je že v avgustu vrnil v Srbijo. Tu so se namreč širile živinske kužne bolezni, še posebej tudi za ljudi nevarni antraks ali vranični prisad. Po zvezah je prišel v Čuprijo, ki je bila v bolgarskem zasedbenem območju, in dr. Ivo Ogorelec ni več veljal za ujetnika. Tri leta je delal tukaj kot okrajni veterinar, vzdrževal s sorodniki razširjeno sedemčlansko družino in dosti pomagal kmetom pri nemških zaplembah. Četniki so ga vabili v svoje vrste. Temu sprva ni bil nenaklonjen, saj so ti veljali za

Dr. Ivo Ogorelec med vojno v Srbiji.

Dr. Ivo Ogorelec kot partizanski major ob prihodu na Vrhniko.

legitimne naslednike kraljeve vojske, h kateri se je štel tudi sam. Pred tem korakom ga je resno posvaril železničar, partizanski aktivist. Priskrbel mu je železničarsko uniformo in ga preoblečenega vzel s seboj na vlak, poln četnikov. Vlak se je čez čas ustavil na postaji in dr. Ogorelec je na lastne oči videl, kako se četniki rokujejo z Nemci in kako jih ti oborožujejo. Kot zaveden rodoljub se je seveda sodelovanju s četniki odrekel, pripoveduje Smiljan Ogorelec. Takoj po sporazumu Tito-Šubašić je v jeseni 1944 odšel v partizane v še zasedeni Sandžak. Razporedili so ga v 11. vzhodnosrbsko udarno brigado in po osvoboditvi Novega Sada postavili za vodjo veterinarskega oddelka Vojvodinske vojne oblasti. Kasneje je kratek čas delal tudi na Ministrstvu za narodno obrambo v Beogradu. Ko so ga konec novembra 1945 odpustili iz vojske, je prišel na Vrhniko in se tu zaposlil v decembru istega leta⁸.

Doktorju Ogorelcu in njegovi družini so takoj dodelili stanovanje v nekdanji Mulleyevi hiši nasproti cerkve sv. Lenarta, kjer je imel v prvem obdobju tudi svoje delovno mesto. Ker je želel veterinarski službi napredek, za

svoje delo pa primeren prostor, je prav kmalu, še v štiridesetih letih začel graditi novo poslopje za bodočo veterinarsko postajo, in sicer kar na Mulleyevem dvorišču. Dela ni dokončal, ker so oblasti ugotovile, da takšna dejavnost ne sodi v strogo središče kraja in so zato gradnjo ustavile na veliko razočaranje predvsem vrhniških in okoliških kmetov. Ti so namreč pri zidavi pomagali s prostovoljnim delom in zastonj prispevali les. Kasneje je dr. Ogorelec uspelo pridobiti prostore v gospodarskem poslopu stare pošte, tedanje Lavrenčičeve hiše na Cankarjevem trgu ob Ljubljani.

Na Vrhniki je dr. Ivo Ogorelec nastopil službo kot eksponirani veterinar OLO Ljubljana okolica, leta 1955 pa se je zaposlil pri ObLO Vrhnika kot občinski veterinar na oddelku za gospodarstvo⁹. Kasneje je opravljal naloge upravnika Veterinarskega doma na Vrhniki in honorarnega veterinarskega inšpektorja na občini¹⁰.

Prav kmalu se je vključil tudi v delo Društva veterinarjev Slovenije, kjer je bil najprej dve leti predsednik ljubljanske sekcije; nato je za tri leta prevzel predsedovanje celotnemu društvu, dve leti pa je bil tudi predsednik nadzornega odbora društva⁸. Kot vpliven predstavnik stroke si je vseskozi prizadeval tudi za preureditev in posodobitev veterinarske službe in za ustanovitev veterinarskih postaj po vsej Sloveniji. Postaja na Vrhniki je bila po njegovi zaslugi ena prvih in poimenoval jo je Veterinarski dom. Nazadnje, tudi še po upokojitvi, je bil direktor Biroja skupnosti veterinarskih zavodov Slovenije¹.

Lahko torej zapišemo, da je Vrhnika z dr. Ogorelcem pridobila zrelega, prekaljenega človeka in izkušenega živinozdravnika, ki se je bil sposoben in voljan spoprijeti s težkimi povojnimi razmerami in povzdigniti veterinarsko stroko v občini pa tudi v slovenskem merilu na višjo raven.

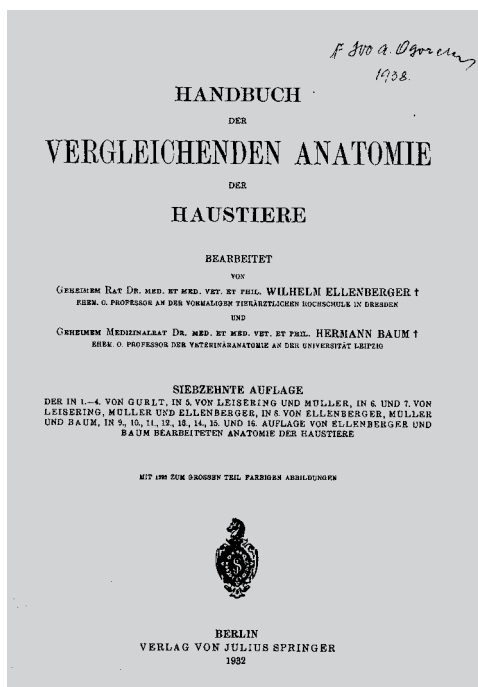
Pri oblikovanju tega sestavka smo imeli kot vzorec na voljo njegova skrbno napisana veterinarska mesečna poročila za leti 1956 in 1957, zato lahko omenimo nekaj najpogostnejših in najbolj vsakdanjih bolezni domačih živali na območju občine Vrhnika, s katerimi je imel opraviti dr. Ogorelec. Pri konjih so bile to kužna malokrvnost, barjanska norost ter kolike in bolezni kopit; pri prašičih predvsem rdečica; pri govedu pa metiljavost, prebavne motnje in težki porodi. Sodeloval je s Centralno veterinarsko bolnico in z Veterinarskim znanstvenim zavodom v Ljubljani, največ z dr. Marijanom Pavšičem, kasnejšim profesorjem na naši fakulteti in utemeljiteljem umetnega osemenjevanja v Sloveniji. Najbrž je tudi zaradi tega sodelovanja dr. Ogorelec zelo hitro uvedel umetno osemenjevanje krav na svojem območju. Naj pristavimo, da v poročilu za leto 1956 hvali novega osemenjevalca in njegovo delo, naslednje leto pa kratko poroča, da je isti delavec zapustil službo v aprilu mesecu in odšel v Nemčijo¹¹.

Dr. Ivo Ogorelec je bil priznано dober konjski zdravnik, nič slabši pa ni bil pri zdravljenju in preprečevanju bolezni goveda. Veljal je tudi za odličnega porodničarja in se je zavzemal za porod po naravni poti. Pri tem se je zanašal na svoje poglobljeno znanje in izkušnje, pa tudi na svojo nenavadno moč. Brez večjih težav je na primer z eno roko obrnil in naravnal tele v maternici, in če je bilo treba, tudi kar sam prestavil porodnico. Zavzeto je delal kot inšpektor v klavnici in v tistih, za kmete še posebej hudih časih skrbel, da so dobili za svojo živino tudi pošteno plačilo. Pri pregledu mesa zaklane goveje živine je videl, koliko dragocenih jeter je treba zavreči zaradi metiljavosti, zajedavske bolezni, ki je še posebej pogostna na barjanskih tleh. Da bi zmanjšal škodo, se je dogovoril za redne parazitološke preiskave, ki so jih opravili na ljubljanskem Zavodu, večkrat je pripravil poučna predavanja in z veliko vztraj-

nostjo izposloval pri oblasteh, da so kmetje dobili zdravilo za to bolezen zastonj.

V zvezi z rdečico pri prašičih naj zapišem naslednjo zgodbo. V povojnem času je moja mati več let zapored redila prašiča, ki smo ga na zimo zaklali in si tako obogatili precej enolično prehrano. Nekoč je prašič zbolel, ležal je in ni več jedel. Oče je bil zaskrbljen in je poklical živinozdravnika dr. Ogorelca. Ta je pregledal bolnega pujsa in ugotovil, da ima rdečico. Dal mu je injekcijo in pomiril očeta, rekoč, da si bo žival najbrž kmalu opomogla. Prašiček je res ozdravel. Takrat sem prvič videl dr. Ogorelca in mimogrede dobil prvi pouk iz živinozdravstva. Ves dogodek se mi je zdel kar se da zanimiv in imeniten. Kasneje, ko sem sam zdravil rdečico, sem se večkrat spomnil nanj, na umirjen in preudaren nastop starejšega kolega.

Dobrih deset let kasneje, ko sem bil že študent veterinarske medicine v Ljubljani, pa sem spoznal dr. Ogorelca še po drugi plati. Pripravljal sem se namreč za izpit iz anatomije in razen lastnih pomanjkljivih zapiskov s predavanj nisem imel nobenega učnega pripomočka, ne knjige, ne atlasa, ne skript. Tovrstna strokovna literatura je bila v tistem času pri nas na žalost zelo redka dobrina. Bil sem v stiski in po pomoč sem se zatekel k dr. Ogorelcu. Ne da bi trenil z očesom, mi je takoj obljubil Ellenbergerjev učbenik, ki je takrat veljal za sveto pismo primerjalne anatomije. Zajetno in popolnoma brezhibno knjigo mi je posodil takoj zgolj z opozorilom, naj pazim nanjo. Izpit sem dobro opravil in hvaležno vrnil knjigo takšno, kakršno sem si bil izposodil. Ogorelčeva gesta, da je brez nadaljnega zaupal znamenito delo mlademu človeku, za katerega ni vedel, če zna ravnati s knjigami, ne potrebuje posebne razlage. Dodam naj zgolj to, da sem isto knjigo kasneje odkupil iz živinozdravnikove zapuščine in da še vedno stoji na častnem mestu v moji strokovni knjižnici.

Naslovna stran učbenika primerjalne anatomije avtorjev W. Ellenbergerja in H. Bauma.

Med zanimivejše, da ne rečemo pomembnejše dogodke v življenju dr. Ogorelca sodi prav gotovo srečanje z nekdanjim mentorjem prof. dr. Franom I. Zavrnikom v zgodnjih petdesetih letih prejšnjega stoletja, o katerem nam je poročal njegov sin Smiljan Ogorelec. Profesor Zavrnik, eden najvplivnejših pobudnikov za ustanovitev slovenske veterinarske fakultete, se je namreč tisti čas oglasil pri svojem nekdanjem študentu na Vrhniki in mu ponudil sila časten položaj enega izmed matičarjev prej omenjene šole v Ljubljani.

Da bi nam bile stvari jasnejše, moramo poseči nazaj in zapisati, da so se prvi predlogi v zvezi s slovensko šolo pojavili pri Veterinarskem svetu SNOS že med vojno. Udejanjati so se začeli šele leta 1953, ko je vlada tedanje LR Slovenije odločila, da se pri Fakulteti za agronomijo in gozdarstvo

Univerze v Ljubljani ustanovi še veterinarski oddelek. Predavanja na novi Fakulteti AGV so se začela v šolskem letu 1955/56⁴. V obdobju priprav na novo šolo sta se v nekaterih, zlasti strokovnih krogih oblikovala dva tabora, in sicer podporniki in nasprotniki ustanovitve slovenske veterinarske fakultete. Prvi so se sklicevali na narodne interese, namreč da Slovenci potrebujemo lastno vrhunsko pedagoško, znanstveno in strokovno ustanovo, kar se je vsaj dolgoročno bržčas izkazalo za pravilno. Druga skupina, torej nasprotniki nove šole, pa so gledali na stvar z drugačnega zornega kota, bolj praktično in so imeli po svoje tudi prav: Nova fakulteta v Ljubljani da je vsekakor velik zalogaj, finančni in strokovni. Raje razpišimo vsako leto ustrezno število štipendij za naše študente, ki naj se šolajo kot doslej v Zagrebu. Tamkajšnja fakulteta je odlična, obštudijske dejavnosti so raznovrstne in dobro vpeljene, s stanovanji in prehrano ni večjih zadreg, Zagreb je blizu.

Dr. Ivo Ogorelec je bil pristaš te druge struje in je Zavrnikovo pobudo odklonil s pojasnilom, da za tako zahtevno nalogo ni pripravljen, saj od doktorata dalje ni več deloval kot raziskovalec in tudi nima ustreznih objav. Razlaga formalno drži. Vendar pa bi glede na znanstveni naziv, glede na svoje široko znanje in predavateljske sposobnosti dr. Ogorelec vsekakor lahko prevzel to ali ono učiteljsko mesto na novi fakulteti v Ljubljani, na primer katedro za bolezni in zdravstveno varstvo kopitarjev, o čemer so takrat menda tudi govorili. Res pa je seveda, da v zrelih letih bistveno spremeniti način dela in s tem življenja ni šala, kar lahko potrdimo z lastno grenko izkušnjo. Dr. Ivo Ogorelec se je torej odrekel akademskim naslovom in častem ter ostal zvest svojim načelom in delu na terenu, ki ga je tako cenil in tako dobro opravljal.

Živinozdravnik dr. Ogorelec je bil zelo družaben človek in tudi zato je imel na Vrhniki

številne znance in prijatelje. Po opravljenem strokovnem posegu je rad posedel pri gospodarju in se z njim pogovoril; rad pa je tudi v družbi ljudi, ki jim je bil naklonjen, pokramljal ob kozarcu dobrega vina. Na Bizeljskem, kamor se je odpeljal, kadar mu je to dopuščalo delo, je obdeloval tudi svoj vinograd. Pa je nekoč nanese, da je bila letina zelo dobra, zato je nekaj vina ponudil v odkup znani vrhniški gostilni. Kupčija ni stekla, kljub temu se dr. Ogorelec ni jezil. Zamahnil je z roko in dejal: »Nič hudega, ga bomo pa sami popili.«

Polna starostna pokojnina je bila dr. Ogorelcu priznana že 1. 3. 1962, vendar je zaprosil OLO Vrhnika, da mu podaljša delovno razmerje pri Veterinarskem domu. Prošnji so ugodili z odločbo 5. 6. 1962 in mu podaljšali pogodbo za nedoločen čas, ugasnila pa mu je honorarna zaposlitev na mestu veterinarskega inšpektorja¹². Upokojil se je spomladi 1966, vendar strokovno ni miroval. Neke noči ga je zbudil znan kmet in ga prosil, naj pride k kravi, ki se ni mogla oteliti. Skrbni živinozdravnik je vstal iz postelje, se odpeljal v noč in rešil težaven porod. Pri delu pa se je okužil, okužba na roki se je hudo zapletla, podobno kot že v njegovi mladosti, in prizadela ledvice. Dr. Ogorelec si je kmalu vsaj na videz precej opomogel in delal naprej. Na jesen je povabil kolege na Bizeljsko, kjer naj bi imeli zasedanje upravnega odbora Skupnosti veterinarskih zavodov Slovenije. Tu se mu je zdravje naenkrat poslabšalo in moral je v bolnišnico v Brežice, v kateri je naslednji dan, petega novembra, umrl zaradi odpovedi ledvic. Za sklep našega pisanja bomo povzeli nekaj vrstic iz članka In memoriam, ki ga je objavil njegov dobri kolega dr. Milan Dolenc v Veterinarskem glasniku.

»Dr. Ivo Ogorelec je imel zelo rad svoj poklic, rad je imel tudi vse veterinarje. Osebnostno je bil skromen, živel je za svojo družino, za živinorejce in za napredek veterinarske

službe. Po naravi je bil vesel, poln življenjskega optimizma, zelo pošten in tovariški. Kadar pa se je potegoval za stvari, za katere je bil prepričan, da so pravilne, je znal biti nepopustljiv in bojevit. Pri tem ni nikdar gledal na lastno korist. Vedno je bil odprt in ni poznal licemerstva niti karierizma ... Za svoje zasluge za veterinarsko stroko in za pospeševanje konjereje je bil odlikovan z redom dela, imenovan pa je bil tudi za častnega člana Društva veterinarjev in veterinarskih tehnikov Slovenije¹.

Literatura in viri

- Dolenc M., Dr. Ivo Ogorelec. Veterinarski glasnik XXXI. 1967; 1: 107–108.
- Zavrnik V. Kratka zgodovina veterinarstva na Slovenskem (1918–1941). Zb. Biotehn. fak. Univ. E. Kardelja, Vet. 1979 (suppl. 5): 1–138.
- Rapič S., 50 godina Veterinarskog fakulteta u Zagrebu. Vetserum XVII. 1969; 6: 475–480.
- Dolenc M., Stefančič A., Značenje Veterinarskog fakulteta u Zagrebu za veterinarstvo u Sloveniji. Vetserum XVII. 1969; 6: 503–506.
- Bleiweis J. Die Identität der Rinder – u. Schafpest zum ersten Male durch Impfversuche constatirt. Oest. Vierteljahrsschrift für wissenschaftliche Veterinärkunde. Wien, 1864.
- Šenk L. Slovenci – študentje veterinarstva v Zagrebu. Zb. Vet. fak. Univ. Ljubljana 1996; 33 (1): 87–103.
- Ogorelec I. Prilozi pitanju broja trombocita kot naših domačih životinja. Dis. Zagreb, 1927.
- Dr. Ivo Ogorelec, Članski list Društva veterinarjev Slovenije. (Kopija je pri avtorju.)
- Zgodovinski arhiv Ljubljana, SI ZAL VRH 18/1 ObLO SO Vrhnika, t. e. 43, a. e. 354; Dr. Ivo Ogorelec, Odločba o sprejemu v službo.
- Zgodovinski arhiv Ljubljana, SI ZAL VRH 18/1 ObLO SO Vrhnika, t. e. 104, a. e. 1147, Organizacija veterinarske službe.
- Zgodovinski arhiv Ljubljana, SI ZAL VRH 18/1 ObLO SO Vrhnika, t. e. 50, a. e. 574 in t. e. 59, a. e. 713, 714, Veterinarska poročila za leti 1956 in 1957.
- Upravna enota Vrhnika, Arhiv, 021-9/2011-25; št. spisa 2/1-111-73/63.